

Verlag Beleidsproeverij Participatie

Op 11 februari 2026 organiseerde de gemeente Bernheze een beleidsproeverij over het nieuwe participatiebeleid. Tijdens deze bijeenkomst gingen inwoners, adviesorganen en de gemeente met elkaar in gesprek over de eerste versie van het beleid. Het doel van de proeverij was om te toetsen of de voorgestelde uitgangspunten, rollen en werkwijzen aansluiten bij wat eerder in het participatietraject is opgehaald.

In totaal namen 19 personen deel aan de bijeenkomst. De groep bestond uit een mix van 'gewone' inwoners, leden van dorps- en wijkraden, vertegenwoordigers van adviesorganen zoals het IPG en de Adviesraad Sociaal Domein, en vier raads- of burgerleden. Daarmee was een breed spectrum aan perspectieven uit de Bernhezese samenleving vertegenwoordigd.

De proeverij bestond uit drie rondes waarin telkens een onderdeel van het concept-participatiebeleid centraal stond:

1. Uitgangspunten & beloften – het fundament van het beleid.
2. Rollen, participatievormen & invloed – de samenwerking tussen inwoners en gemeente.
3. Proces & verwachtingen – de vier stappen van de Bernhezer participatiemethodiek.

Aan de hand van werkbladen, opdrachten en gesprekken gaven deelnemers feedback op herkenbaarheid, volledigheid, scherpheid en toepasbaarheid van de voorgestelde beleidsonderdelen. De opbrengsten uit de sessie worden waar mogelijk verwerkt in de volgende versie van het beleid. Natuurlijk laten we weten welke onderdelen worden aangepast en waarom.

Hieronder vindt u per ronde de resultaten op hoofdlijnen. In de bijlagen 1 tot en met 3 staan de letterlijke opmerkingen zoals deelnemers die op de werkbladen hebben ingevuld. We beginnen deze bijlage iedere keer met de opdracht voor de betreffende ronde.

De vijf beloften

De vijf beloften worden in grote lijnen herkend, maar deelnemers vragen om meer duidelijkheid en concreetheid.

Bij belofte 1 gaat het om wie precies onder 'iedereen' valt en hoe minder zichtbare inwoners worden bereikt. Bij belofte 2 en 3 geven deelnemers aan dat helderheid en betrouwbaarheid vooral zichtbaar moeten worden gemaakt in de praktijk. Belofte 4 roept de meeste vragen op: de betekenis en toepasbaarheid van transparantie moeten concreter worden. Bij belofte 5 is behoefte aan uitleg over hoe dienstverlening eenvoudiger wordt en hoe verschillen in kennis tussen inwoners en professionals worden verkleind.

In het geheel vragen deelnemers om een meer praktische vertaling van de beloften, zodat duidelijk wordt wat inwoners hiervan in de uitvoering mogen verwachten.

De zeven uitgangspunten

De opmerkingen laten zien dat de uitgangspunten in de kern worden herkend, maar dat verschillende teksten duidelijker en consistentere kunnen worden verwoord:

- Bij uitgangspunt 1 (Maatwerk en duidelijke afspraken) is behoefte aan helderheid over wie bepaalt en hoe maatwerk zich verhoudt tot vaste stappen.
- Uitgangspunt 2 (Inclusief en toegankelijk) vraagt om scherpere formuleringen over wie wordt bedoeld en op welke manieren inwoners kunnen worden betrokken.
- Bij uitgangspunt 3 (Transparant communiceren en in gesprek blijven) willen deelnemers concreet weten hoelang je in gesprek blijft, waar je op toetst en hoe iedereen wordt bereikt.
- Bij uitgangspunt 4 (Offline en online combineren) mag het echte gesprek nadrukkelijker vooropstaan en is er aandacht nodig voor praktische situaties zoals nee-nee-stickers.
- Uitgangspunt 5 (Kwaliteit bewaken en overbelasting voorkomen): Deelnemers benoemen vooral dat er aandacht moet zijn voor de kennisachterstand tussen inwoners en ambtenaren, en hoe die kan worden verkleind. Zij vragen om duidelijkheid over hoe inwoners hierbij worden ondersteund, zodat iedereen goed kan meedoen.
- Bij uitgangspunt 6 (Respect en gelijkwaardigheid) speelt de vraag wie wordt bedoeld met iedereen en hoe het algemeen belang vooraf inzichtelijk wordt afgewogen.
- Uitgangspunt 7 (Samen leren en verbeteren) vraagt om concreter plannen van reflectie en duidelijkheid over de rol van inwoners in het leren.

Tot slot geven deelnemers aan dat kortere en eenvoudiger teksten helpen om de uitgangspunten toegankelijker te maken.

De drie participatievormen

De opmerkingen laten zien dat de drie participatievormen in de basis herkenbaar zijn, maar dat verschillende omschrijvingen duidelijker en consistentere kunnen worden geformuleerd. Bij inwonersparticipatie gaat het om een kleine tekstuele aanscherping. Bij overheidsparticipatie is vooral behoefte aan preciezere formuleringen, zoals het aanpassen van gebruikte termen en duidelijk maken welke vormen van ondersteuning inwoners mogen verwachten. Bij het uitdaagrecht willen deelnemers meer helderheid over wie precies wordt bedoeld met inwoners of organisaties, wat er gebeurt wanneer een voorstel gelijkwaardig is in plaats van beter, en of en hoe de gemeente initiatieven stimuleert. Tot slot wordt genoemd dat de termen zelf voor inwoners verwarrend kunnen zijn, ook al worden ze wel herkend.

De niveaus van invloed

De niveaus van invloed worden in de basis herkend en als nuttig ervaren om vooraf duidelijkheid te geven over de mogelijke rol van inwoners. De opmerkingen laten zien dat enkele formuleringen in de omschrijvingen kunnen worden aangescherpt, zoals het weglaten van overbodige zinsneden bij 'informereren' en het toevoegen van terugkoppeling bij 'mening vragen'. Bij 'advies vragen' geven deelnemers aan dat inwoners ook in staat moeten worden gesteld om een advies te kunnen geven, eventueel met ondersteuning. Daarnaast ontstaat behoefte aan helderheid over het gebruik van de niveaus: inwoners willen weten welk niveau op welk moment wordt toegepast en waarom. Er is ook de suggestie voor een mogelijk zesde niveau, zoals een referendum of beslissen. Over het geheel genomen worden de niveaus als helder gezien, maar blijft de vraag hoe deze in de praktijk worden gebruikt en uitgelegd.

De rollen van inwoners

De opmerkingen laten zien dat de rollen van inwoners herkenbaar zijn, maar dat verschillende onderdelen duidelijker kunnen worden beschreven.

Bij niet-georganiseerde inwoners geven deelnemers aan dat zij de term niet-georganiseerde inwoners niet passend vinden. Zij stellen voor om te spreken over individuele inwoners. Daarbij vragen zij hoe deze inwoners goed bereikt kunnen worden en hoe zij kunnen bijdragen aan een volledig beeld van wat er in Bernheze leeft. Bij initiatiefnemers geven de deelnemers aan dat de verwijzing naar de Omgevingswet als beperkend kan voelen. Voor dorpsraden en belangenvertegenwoordigers vragen deelnemers om meer aandacht voor wederkerigheid en om formuleringen die beter aansluiten bij hun praktijk, zoals het vervangen van vertegenwoordigen door behartigen en het weglaten van rollen die zij niet kunnen vervullen (helpen inwoners inzicht te krijgen in besluitvorming). Bij adviesgroepen en panels wordt voorgesteld om expliciet te benoemen dat zij zowel gevraagd als ongevraagd adviseren, hun adviezen transparant worden gecommuniceerd, en dat het IPG wordt toegevoegd.

In de reflecties geven deelnemers aan dat de uitwerking herkenbaar is, maar dat regelmatige evaluatie en terugkoppeling gewenst zijn. Daarnaast leven vragen over wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van het participatiebeleid, hoe tot een evenwichtige afweging wordt gekomen en waar inwoners terechtkunnen met vragen.

Overheidsparticipatie

De opmerkingen laten zien dat inwoners de bedoeling van overheidsparticipatie herkennen, maar dat verschillende onderdelen concreter en duidelijker kunnen worden geformuleerd. Deelnemers stellen voor om de term overheidsparticipatie te vervangen door gemeenteparticipatie, omdat dat beter aansluit bij de praktijk. Bij wat initiatiefnemers mogen verwachten, willen zij meer duidelijkheid over de ondersteuning die de gemeente biedt, zoals budget, kennis, handvatten en wie de coördinatie op zich neemt. Ook wordt gevraagd om heldere besluitvorming, bijvoorbeeld door aan te geven of een initiatief een ja, ja mits of nee krijgt.

Bij de eisen voor initiatieven ontstaat de vraag of het woord eisen niet drempelverhogend werkt. Deelnemers wijzen op inconsistent taalgebruik rondom initiatiefnemers, vragen om verduidelijking van termen zoals maatschappelijke meerwaarde en nadelig, en plaatsen opmerkingen bij hoe deze punten worden toegepast in verschillende situaties.

Bij de beschrijving van de rollen die de gemeente kan innemen vragen deelnemers om enkele formuleringen te verduidelijken en beter te laten aansluiten bij de rol van initiatiefnemers. Ook benoemen zij dat sommige rollen gevoelig kunnen liggen, bijvoorbeeld wanneer de gemeente een sturende rol heeft terwijl het eigenaarschap bij inwoners blijft. Daarnaast worden enkele tekstsuggesties gedaan om de beschrijvingen begrijpelijker te maken.

Tot slot geven deelnemers aan dat de huidige omschrijving nog onvoldoende duidelijk maakt waar inwoners precies op kunnen rekenen. Zij vragen om inzicht in de criteria waaraan een initiatief moet voldoen en een helder proces dat uitlegt hoe de gemeente tot een besluit komt.

Het uitdaagrecht

De opmerkingen laten zien dat het uitdaagrecht in de basis wordt herkend, maar dat verschillende onderdelen concreter en duidelijker kunnen worden uitgewerkt. Deelnemers merken op dat in het hele beleidsstuk verschillende termen worden gebruikt (zoals inwoners, samenleving en iedereen) en dat het helpt om hierin één lijn te kiezen. Bij de voorwaarden voor

het indienen van een uitdaging is behoefte aan meer duidelijkheid: moet aan alle punten worden voldaan, wanneer is er sprake van steun, wat verstaan we onder maatschappelijke waarde en wanneer is iets schadelijk voor anderen? Ook wordt gevraagd naar de rol van kosten en of particuliere initiatiefnemers zonder rechtsvorm worden uitgesloten.

Bij het onderdeel leren en ontwikkelen geven deelnemers aan dat het belangrijk is om duidelijk te maken van wie wordt geleerd, voorbeelden te geven en overbodige woorden zoals in principe weg te laten. Er is daarnaast behoefte aan inspiratie van andere gemeenten. Tot slot zijn er aanvullende vragen over de plek van het uitdaagrecht binnen het participatiekader, zoals of het een vorm van overheidsparticipatie is en wat het onderscheid is tussen de korte en lange termijn.

De Bernhezer participatiemethodiek

De opmerkingen laten zien dat deelnemers veel van de tips per stap herkennen, maar dat er volgens hen op verschillende punten aanvullingen of verduidelijkingen nodig zijn om het geheel compleet te maken. Bij stap 1 (verkennen en plan van aanpak) herkennen zij de genoemde aandachtspunten, maar noemen zij aanvullingen zoals het samen verkennen met de omgeving, het delen van bestaande kennis en de vraag hoe een divers bereik in de praktijk wordt georganiseerd. Bij stap 2 (participatieontwerp) sluiten de tips aan, maar geven deelnemers aan dat rollen duidelijker mogen worden gespecificeerd en dat niet alles als nieuwe tip hoeft te worden benoemd als het te vanzelfsprekend is.

Bij stap 3 (realisatie en terugkoppeling) worden de tips herkend, maar vragen deelnemers om aan te vullen hoe evenwichtige inbreng daadwerkelijk wordt bereikt en hoe afwegingen worden gemaakt. Ook noemen zij dat onafhankelijke experts soms welkom zijn. Bij stap 4 (evalueren en leren) sluiten de genoemde tips grotendeels aan, maar vragen deelnemers om toe te voegen dat inwoners de evaluatie actief moeten ontvangen en dat de tip over echte dialoog in feite voor alle stappen geldt.

Daarnaast worden enkele algemene opmerkingen genoemd, zoals het risico dat inwoners participatie kunnen verwarren met hun zin krijgen, de vraag hoe het proces in de praktijk werkt en wie verantwoordelijk is. Ook noemen deelnemers het belang van een plan-do-check-act-benadering om systematisch te leren van projecten. De reacties laten zien dat de tips in de basis worden herkend, maar dat bewoners op verschillende punten aanvullende suggesties hebben om de methodiek vollediger, duidelijker en praktischer te maken.

Over de beleidsproeverij

De reacties op de beleidsproeverij liepen uiteen. Drie groepen gaven aan dat zij het prettig en leuk vonden om op deze manier mee te kijken met het beleid. Zij waarden de vorm en vonden het zinvol om actief mee te denken. Eén van deze groepen benoemde wel dat het veel informatie was om in korte tijd te verwerken. Zij deden als tip om te werken met een opzet waarbij elke groep één onderdeel verdiept en de opbrengsten daarna samen worden gedeeld.

Een andere groep vond de bijeenkomst minder prettig. Zij gaven aan dat de hoeveelheid informatie in korte tijd te groot was en dat het fijner was geweest om vooraf al iets te lezen, zodat zij zich konden voorbereiden en hun gedachten konden ordenen.

Bijlage 1: resultaten ronde 1

Deze bijlage bevat alle letterlijke opmerkingen en aanvullingen die deelnemers tijdens Ronde 1 hebben genoteerd bij de vijf beloften en de zeven uitgangspunten van het concept-participatiebeleid. De inhoud is ongewijzigd overgenomen, zodat zichtbaar blijft welke vragen, suggesties en aandachtspunten inwoners en betrokken partijen zelf hebben ingebracht. De bijlage vormt daarmee de volledige onderlegger bij de samenvatting en conclusies in het verslag.

De opdracht

Doel: toetsen of de vijf beloften en uitgangspunten van participatie zoals geformuleerd in hoofdstuk 3: herkenbaar zijn, de lading dekken, scherp genoeg zijn geformuleerd en volledig zijn.

De vijf beloften en uitgangspunten

Wat ons bindt, zijn onze vijf beloften:

- Wij zijn er voor iedereen
- Wij zijn helder en duidelijk
- Wij zijn betrouwbaar
- Wij zijn transparant
- Wij maken onze dienstverlening zo makkelijk mogelijk

Onze uitgangspunten: zo pakken we participatie aan

1. We zorgen voor maatwerk, én duidelijke afspraken

Er bestaat geen *'one size fits all'*. Elk participatietraject vraagt namelijk om een aanpak die past bij het onderwerp, de impact en de belanghebbenden. Maatwerk dus. Tegelijk werken we met een vast stappenplan en duidelijke afspraken over rollen en kaders. Zo weten inwoners wat ze van ons kunnen verwachten.

2. We maken participatie inclusief en toegankelijk

Iedereen telt mee. We doen extra moeite om groepen te bereiken die zich minder vaak laten horen, zoals jongeren, ouderen of mensen met een beperking. We gebruiken verschillende kanalen – van dorpskrant tot online platform – en zorgen dat informatie begrijpelijk en tijdig beschikbaar is. Vroegtijdige betrokkenheid staat centraal, zodat inbreng echt invloed kan hebben.

3. We communiceren transparant en blijven in gesprek

We zijn vooraf helder over het proces: wat is het doel, welke ruimte is er voor invloed en wat kan niet? We geven inzicht in rollen, verantwoordelijkheden, budget en besluitvorming. Tijdens het traject blijven we communiceren, ook als er even niets gebeurt. Na afloop geven we altijd terugkoppeling over wat met de inbreng is gedaan en waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt – of juist niet.

4. We combineren offline en online mogelijkheden

Online participatie via de gemeentelijke website of social media vergroot het bereik en verlaagt drempels. Tegelijk blijft het echte gesprek belangrijk: online is nooit een vervanging, maar een aanvulling. Door beide vormen slim te combineren, zorgen we dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen op een manier die bij dicht bij hen staat.

5. We bewaken de kwaliteit en voorkomen overbelasting

We kiezen voor waardevolle betrokkenheid en willen participatiemoedheid voorkomen. Trajecten worden op elkaar afgestemd, kennis hergebruikt en inspanningen gebundeld.

6. Respect en gelijkwaardigheid

Iedere mening telt. We luisteren actief, gaan respectvol om met verschillen en zorgen voor een veilige setting. We erkennen dat belangen soms botsen, maar zoeken naar oplossingen die recht doen aan zoveel mogelijk perspectieven. Gelijkwaardigheid betekent ook dat we duidelijk zijn over wat wel en niet kan, zodat verwachtingen realistisch blijven. Alle besluiten wegen het algemeen belang af.

7. We blijven samen leren en verbeteren

Participatie is een leerproces. Elk traject biedt inzichten: wat ging goed, wat kan beter? We evalueren intern en vragen ook om feedback van betrokkenen. Fouten erkennen we en successen vieren we. Om steeds slimmere en effectievere participatie te organiseren, delen we ervaringen binnen de organisatie en benutten bestaande kennis en data. Zo bouwen we aan een cultuur van continu verbeteren.

Resultaten beloftes

Belofte 1 – Wij zijn er voor iedereen

- Wie is iedereen?
- Wij doen onze uiterste best om er voor iedereen te zijn.

Belofte 2 – Wij zijn helder en duidelijk

- Wij communiceren zo open en helder en duidelijk als mogelijk.

Belofte 3 – Wij zijn betrouwbaar

- Wij komen onze afspraken na.
- Hoort wel, maar dat blijkt pas achteraf.

Belofte 4 – Wij zijn transparant

- Kan dat bij elk onderwerp?
- Niet duidelijk wat hiermee wordt bedoeld.
- Het hoort zo te zijn, maar hoe is dat te controleren?
- Een groep vult aan: 'Onze processen en besluiten zijn transparant.'

Belofte 5 – Wij maken onze dienstverlening zo makkelijk mogelijk

- Hoe?
- Hoe overbruggen we de kennisachterstand en ondersteuning daarin tussen ambtenaren en burgers?

Resultaten uitgangspunten

Uitgangspunt 1 – We zorgen voor maatwerk, én duidelijke afspraken

- ‘Zo weten inwoners wat ze van ons kunnen verwachten’ veranderen in: ‘Waar en wanneer ze invloed kunnen uitoefenen.’
- Het is niet duidelijk wie/wat bepaalt. Wat is leidend?
- Het maatwerk lijkt niet te rijmen met het vaste stappenplan later in de omschrijving.

Uitgangspunt 2 – We maken participatie inclusief en toegankelijk

- Wie zwijgt, stemt toe.
- Kijk naar verschillende mogelijkheden om mensen bij processen te betrekken (burgerberaad).
- Wie is iedereen.
- Wat is de oproep in relatie tot een individu?
- Vervang het woord groepen in de eerste zin door mensen.
- Verwijder de zinssnede: zoals jongeren, ouderen of mensen met een beperking.

Uitgangspunt 3 – We communiceren transparant en blijven in gesprek

- De kop: ‘en blijven in gesprek’ wordt doorgestreept.
Opmerking daarbij: ‘In gesprek blijven? Hoe lang?’
- Waar toets je het aan?
- Hoe? Hoe bereik je iedereen?

Uitgangspunt 4 – We combineren offline en online mogelijkheden

- De zinnen ‘Tegelijk blijft het echte gesprek belangrijk: online is nooit een vervanging, maar een aanvulling’ en ‘Door beide vormen slim te combineren, zorgen we dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen of een manier die bij dicht bij hen staat’ moeten worden omgedraaid.
Opmerking: ‘Het echte gesprek moet vooraan.’
- Vooral het echte gesprek wordt gewaardeerd.
- Hoe zit het met nee-nee-stickers?
- De combinatie van online en offline is goed.

Uitgangspunt 5 – We bewaken de kwaliteit en voorkomen overbelasting

- Dit punt graag duidelijker verwoorden. Wie is wie en wie bewaakt en hoe?
- Wat wordt hiermee bedoeld?
- Wie bepaalt wanneer iets kan worden hergebruikt?
- Wie bepaalt de grens?

Uitgangspunt 6 – Respect en gelijkwaardigheid

- Dit moet wel organisatiebreed.
- Wie is iedereen (iedere mening telt).

- Bij 'Alle besluiten wegen het algemeen belang af':
dit moet vooraf duidelijk zijn, voordat participatie kan plaatsvinden.
- Is het mogelijk om bij alle besluiten het algemeen belang af te wegen?

Uitgangspunt 7 – We blijven samen leren en verbeteren

- Is dit een interne opdracht? Of geldt het samen leren ook met de participant?
- Wat ging goed, wat kan beter: dit moet ingepland worden.
- Plan, act, check.

Algemene opmerking

Less is more: korter is vaak duidelijker.

Bijlage 2: resultaten ronde 2

Deze bijlage bevat de letterlijke opmerkingen die deelnemers hebben genoteerd tijdens ronde 2. De groepen werkten in deze ronde aan de volgende onderdelen: eerst de drie participatievormen (inwonersparticipatie, overheidsparticipatie en uitdaagrecht), vervolgens de niveaus van invloed (de participatieschuif), daarna de rollen van inwoners, gevolgd door wat inwoners mogen verwachten bij overheidsparticipatie en tot slot de lerende aanpak van het uitdaagrecht. De opmerkingen zijn ongewijzigd opgenomen, zodat volledig zichtbaar blijft wat deelnemers zelf hebben ingebracht. Ze vormen daarmee de onderbouwing van de resultaten op hoofdlijnen in het hoofdverslag.

De drie participatievormen

De opdracht

Zijn deze participatievormen voor jou herkenbaar?

Vorm	Wie neemt het initiatief?	Wat houdt het in?
Inwonersparticipatie	Gemeente	De gemeente betreft inwoners actief bij beleid, plannen of projecten.
Overheidsparticipatie	Samenleving	De gemeente ondersteunt of faciliteert inwoners of organisaties bij hun plannen en initiatieven.
Uitdaagrecht	Samenleving	Inwoners of organisaties kunnen een gemeentelijke taak overnemen als zij denken dat het slimmer, beter of goedkoper kan.

De resultaten

Inwonersparticipatie

- De zinsnede 'bij beleid, plannen of projecten' vervangen door 'bij beleid plannen en projecten'.

Overheidsparticipatie

- Vervang in de omschrijving het woordje 'of' door 'en' in de omschrijving: de gemeente ondersteunt en faciliteert inwoners of organisatie bij hun plannen en initiatieven.
- Vervang samenleving door inwoners.
- Wat mogen bewoners aan steun of faciliteiten verwachten

Uitdaagrecht

- Het is niet duidelijk waar 'Inwoners of organisaties' op slaat: gaat het om een individu of een groep.

- In de tekst staat ‘als zij denken dat het slimmer, beter of goedkoper kan’: wat gebeurt er als het van gelijke aard is?
- Vervang samenleving door inwoners.
- Staat daar iets tegenover? Stimuleert de gemeente dit initiatief?

Algemene opmerking

- De termen inwonersparticipatie, overheidsparticipatie en uitdaagrecht kunnen verwarrend zijn voor inwoners.
- De termen zijn verder herkenbaar.

De niveaus van invloed

De opdracht

Toetsvraag: helpen de niveaus van invloed om vooraf duidelijke verwachtingen te hebben over je invloed?

De niveaus van invloed

Inwonersparticipatie betekent dat de gemeente inwoners actief betreft bij beleid en projecten die hun leefomgeving raken. Voor elk participatietraject bepalen we vooraf hoeveel invloed inwoners kunnen hebben, wie betrokken worden en hoe de inbreng wordt gebruikt én teruggekoppeld. Om helder te maken welke rol inwoners in een traject kunnen vervullen, gebruiken we de participatieschuif. De 5 niveaus van de participatieschuif:

1. Informeren

Het eerste niveau gaat over het proactief en duidelijk informeren van inwoners. Informatie wordt begrijpelijk gedeeld, zodat inwoners kunnen volgen wat er speelt en vragen of zorgen kunnen uiten. vragen stellen of zorgen uiten.

“Ik wil weten wat er gaat gebeuren in mijn buurt, zodat ik kan inschatten wat dat voor mij betekent.”

2. Mening vragen

Wanneer de gemeente wil peilen wat inwoners denken, wordt actief gevraagd om feedback. Deze input wordt meegenomen in de besluitvorming, waardoor keuzes beter aansluiten bij de wensen van de samenleving en bij vormgeving van plannen.

“Het voelt goed dat mijn mening gehoord wordt, mijn idee doet ertoe.”

3. Advies vragen

Soms is er behoefte aan diepere inbreng. Dan nodigt de gemeente inwoners uit om inhoudelijk advies te geven. Hun kennis en ervaring helpen plannen te verbeteren. We leggen vervolgens uit hoe het advies wordt meegenomen, of waarom er eventueel van wordt afgeweken.

“Onze ervaring telt; wij kennen onze buurt door en door en weten wat er nodig is.”

4. Co-produceren

Bij sommige projecten werken inwoners en gemeente samen aan oplossingen vanaf de planvormingsfase. In dit niveau zijn inwoners niet enkel adviseurs, maar actieve bouwers van de plannen.

“Samen co-produceren helpt ons plannen maken die echt aansluiten.”

5. Meebeslissen

Bij beslissingen over het eindresultaat kunnen inwoners directe invloed uitoefenen op keuzes. Het is duidelijk welke ruimte zij hebben en hoe hun stem wordt meegenomen.

“Wanneer je echt mee mag beslissen, zie je dat je inbreng terugkomt in het eindresultaat.”

Elk participatietraject kent zijn eigen dynamiek. Daarom is het mogelijk – en vaak logisch – dat binnen één traject verschillende niveaus van de participatieschuif worden toegepast.

De resultaten

1. Informeren

- Laat de volgende zinssnede weg: ‘vragen stellen of zorgen uiten’.

2. Mening vragen

- Toevoeging: plus terugkoppeling

3. Advies vragen

- Mensen moeten ook in staat zijn om advies te kunnen geven en eventueel hierbij geholpen worden.

Algemene opmerking

- De niveaus helpen om vooraf duidelijke verwachten te hebben over de invloed, maar dan moet het voor de inwoners wel duidelijk zijn welk niveau op welk moment gebruikt wordt en waarom.
- Is er nog een zesde niveau: een referendum? Een andere groep heeft als zesde niveau toegevoegd: beslissen.
- De niveaus van invloed zijn helder. De vraag is hoe?

De rollen van inwoners

De opdracht

Toetsvragen: “Herken jij jezelf als inwoner in onderstaande rollen?” en “Mis je hier iets aan jouw rol, of staat er juist te veel?”

Rollen inwoners

Niet georganiseerde inwoners. Niet-georganiseerde inwoners spelen een belangrijke rol in participatie. Zij brengen persoonlijke ervaringen, lokale kennis en perspectieven in die niet via vaste structuren of vertegenwoordigers lopen. Hun betrokkenheid helpt de gemeente om uiteenlopende zorgen, ideeën en belangen in beeld te krijgen, juist omdat zij vaak direct vanuit de praktijk van het dagelijks leven reageren. De gemeente nodigt hen actief uit, zorgt dat meedoen laagdrempelig is en maakt duidelijk welke invloed zij kunnen hebben. Hun inbreng wordt betrokken bij de afwegingen in beleidsontwikkeling en besluitvorming. Daarmee dragen niet-georganiseerde inwoners bij aan een breed en realistisch beeld van wat er in Bernheze leeft.

Initiatiefnemers. Dit zijn inwoners, verenigingen, ondernemers, maatschappelijke- of commerciële organisaties die zelf een initiatief nemen dat invloed heeft op de leefomgeving of het beleid in Bernheze. Voor initiatieven onder de Omgevingswet blijven initiatiefnemers

verantwoordelijk voor het betrekken van hun omgeving. De gemeente ondersteunt waar nodig met kennis, formats, richtlijnen en advies.

Dorpsraden en belangenvertegenwoordigers. De gemeente vindt samenwerking met deze groepen belangrijk. Zij weten wat er speelt bij de inwoners en vervullen een brugfunctie naar de gemeente. Ze brengen signalen in, koppelen resultaten terug naar hun achterban en helpen inwoners inzicht te krijgen in besluitvorming. Dorpsraden hebben een bijzondere positie binnen dit netwerk. Zij vertegenwoordigen het dorpsbelang van hun kern, adviseren gevraagd en ongevraagd en bevorderen de samenwerking tussen inwoners en lokale partijen. De samenwerking is vastgelegd in een convenant. Hierin staan afspraken over overleg, rolverdeling en participatieniveau. Dorpsraden stellen jaarlijks een jaarplan op met onderwerpen waarop zij betrokken willen worden.

Adviesgroepen en panels. Bernheze werkt met adviesraden en klankbordgroepen zoals de Adviesraad Sociaal Domein en de Cliëntenraad Werk en Inkomen. Zij adviseren over maatschappelijke onderwerpen. Daarnaast krijgt de gemeente inzicht in de samenleving en wat er leeft door gebruik te maken van panels, inwonerspeilingen en periodieke gesprekken.

De resultaten

Niet-georganiseerde inwoners

- Vervang 'niet georganiseerde inwoners door individuele inwoners.
- Een groep geeft aan bij de zinsnede 'daarmee dragen niet-georganiseerde inwoners bij aan een breed en realistisch beeld van wat er in Bernheze leeft': mooi streven, maar hoe bereik je dat

Initiatiefnemers

- Bij initiatiefnemers: bij de Omgevingswet staat de opmerking: is een beperking t.o.v. het initiatief.

Dorpsraden en belangenvertegenwoordigers

- Waar is de wederkerigheid? Bij de zinsnede 'helpen inwoners inzicht te krijgen in besluitvorming': kan niet en is ook geen rol.
- Graag de zinsnede bij de dorpsraden 'zij vertegenwoordigen het dorpsbelang van hun kern': nee de dorpsraden behartigen belangen.

Adviesgroepen en panels

- Toevoegen gevraagd en ongevraagd en adviezen transparant communiceren.
- Toevoegen IPG

Herken je jezelf hierin als inwoners?

- Prima eerste uitwerking.
- Ja.
- Graag jaarlijks evalueren en waar nodig aanpassen.
- Terugkoppelen periodiek en naar behoefte

Overige opmerkingen

- Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het participatiebeleid?
- Hoe kom je tot een evenwichtige afweging?
- Waar kan ik terecht voor mijn vragen?

Overheidsparticipatie

De opdracht

Toetsvraag: “Is dit voldoende concreet om te weten waar je als inwoner op kunt rekenen?”

Overheidsparticipatie

Overheidsparticipatie betekent dat de gemeente actief meedoet met initiatieven die vanuit de samenleving komen.

Wat kunnen initiatiefnemers verwachten?

Initiatiefnemers kunnen rekenen op:

- Ruimte om met ideeën te komen.
- Serieuze behandeling van hun initiatief door de gemeente.
- Duidelijkheid over wat de gemeente wel en niet kan doen.
- Ondersteuning waar nodig, zonder dat het eigenaarschap wordt overgenomen.
- Een positieve houding van de gemeente: initiatieven worden actief bekeken en begeleid.

Eisen waaraan een initiatief moet voldoen

De gemeente ondersteunt een initiatief als het:

- binnen Bernheze plaatsvindt;
- maatschappelijke meerwaarde heeft (bijvoorbeeld leefbaarheid, duurzaamheid, veiligheid of ontmoeting);
- aantoonbare betrokkenheid of participatie van de samenleving laat zien;
- niet nadelig is voor andere inwoners of betrokkenen;
- past bij de gemeentelijke taken, wettelijke kaders en doelen (of voldoende onderbouwt waarom een uitzondering wenselijk is);
- zelf wordt uitgevoerd door de initiatiefnemers (“handen uit de mouwen”).

“Timmer het niet dicht aan de voorkant – laat ons maar komen met initiatieven en beoordeel deze dan.” Inwoner Bernheze

Welke rol kan de gemeente innemen?

Niet elk initiatief vraagt dezelfde inzet. De gemeente kiest samen met initiatiefnemers de rol die past bij de situatie:

- Kaders bewaken. De gemeente beoordeelt of het initiatief mag, past binnen beleid en regels, of dat er ruimte is om van kaders af te wijken.
- Leiding nemen. De gemeente neemt de coördinatie op zich. Het initiatief blijft van inwoners, maar de gemeente brengt partijen bij elkaar en waarborgt belangen.
- Mogelijk maken. De gemeente ondersteunt initiatiefnemers met expertise, contacten, vergunningen of beperkte middelen.
- Niet mee bemoeien. Als een initiatief mag en veilig is, maar niet tot de gemeentelijke taken behoort, laat de gemeente het volledig aan inwoners over.

In alle gevallen blijft het eigenaarschap bij de initiatiefnemers.

De resultaten

Inleiding

- Verander overheidsparticipatie in gemeenteparticipatie.

Wat kunnen initiatiefnemers verwachten

- Toevoeging: budget.
- Toevoegen: kennis beschikbaar stellen.
- Vraag: wie coördineert?
- Toevoegen: antwoorden (ja, ja mits, nee).
- Toevoegen: handvaten geven.
- Bij het punt 'een positieve houding van de gemeente: initiatieven worden actief bekeken en begeleid' toevoegen meedenken.
- Bullets in cijfers veranderen.

Eisen waaraan een initiatief moet voldoen

- Zorgt het woord 'eisen' niet voor een drempel?
- Voor de verwarring: zorg voor consistent woordgebruik als het gaat om initiatiefnemers (zie 2).
- Bij punten 2, 3 en 4 staat als opmerking: dit is een participatietraject. En de opmerking wat als....?
- Bij punt 2 'maatschappelijke meerwaarde heeft (bijvoorbeeld leefbaarheid, duurzaamheid, veiligheid of ontmoeting): of vervangen door en.
- Vraag bij punt 4 (niet nadelig voor andere inwoners en betrokkenen): wat is nadelig.

Welke rol kan de gemeente innemen?

- Het woord 'kan' in de kop is te vrijblijvend.
- Achter de eerste zin het woord 'bijvoorbeeld' toevoegen.
- Punt 2 (leiding nemen) vormt een spanningsveld met het feit dat het eigenaarschap bij de initiatiefnemers blijft.
- Bij punt 5 (past bij de gemeentelijke taken), is ondersteuning van de gemeente onmisbaar.
- Bij punt 5 het woordje 'en' vervangen door 'of'.
- Bij punt 6 uitgevoerd vervangen door mede-uitgevoerd.

Is dit voldoende om te weten waar je als inwoner op kunt rekenen?

- Nee, er moet concreet worden: waar moet een initiatief aan voldoen, hoe loopt het proces?

Het uitdaagrecht

De opdracht

Toetsvragen: "Is deze aanpak duidelijk?" en "Voelt deze 'leren aanpak' logisch en fair?"

Het uitdaagrecht

Het uitdaagrecht is een bijzondere vorm van samenwerking tussen gemeente en samenleving. Het gaat een stap verder dan inwoners- of overheidsparticipatie: inwoners nemen zelf verantwoordelijkheid voor de uitvoering van een publieke taak. De gemeente wil dit op een kleinschalige en leerzame manier invoeren: eerst ervaring opdoen, daarna waar nodig uitbreiden.

Wanneer is een uitdaging mogelijk?

Niet elke taak kan worden overgenomen. Het moet gaan om een taak die overdraagbaar is, uitvoerbaar blijft in de lokale context en waarvan kwaliteit en continuïteit kunnen worden gegarandeerd.

Een uitdaging wordt alleen in behandeling genomen wanneer in ieder geval aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- De taak speelt binnen de gemeente Bernheze.
- Het initiatief heeft aantoonbare maatschappelijke waarde (bijv. leefbaarheid, onderhoud, duurzaamheid).
- Er is sprake van betrokkenheid van de samenleving of steun onder direct belanghebbenden;
- Het initiatief schaadt geen andere inwoners, wijken of belangen.
- De uitvoering past binnen gemeentelijke en wettelijke kaders.
- De initiatiefnemers hebben een duidelijke lokale binding.
- De kosten voor de gemeente zijn niet hoger dan de huidige uitvoering.
- Kwaliteit en continuïteit kunnen minstens op het huidige niveau worden gegarandeerd.
- De initiatiefnemers beschikken over een passende rechtsvorm (bijv. stichting of vereniging).
- De taak is juridisch overdraagbaar (geen wettelijke overheidstaken).
- Er is een transparante begroting, organisatieopzet en rolverdeling.

Besluitvorming en borging

Het college van burgemeester en wethouders besluit over het al dan niet honoreren van een uitdaging. Bij grotere, gevoelige of politiek-bestuurlijk relevante taken kan het college de gemeenteraad vragen om vooraf kaders te stellen.

Wanneer een uitdaging wordt geaccepteerd, worden afspraken vastgelegd in een overeenkomst. Daarin worden onder andere verantwoordelijkheden, kwaliteitsafspraken, looptijd, monitoring en beëindiging vastgelegd.

Leren en ontwikkelen

Het uitdaagrecht wordt in Bernheze gezien als een lerend instrument. Geaccepteerde uitdagingen worden in principe gemonitord en geëvalueerd. De ervaringen worden gebruikt om het beleid, de uitvoering en de ondersteuning verder te verbeteren.

De resultaten

Inleiding

- Door het hele beleidsstuk heen worden verschillende termen gebruikt: inwoners, samenleving, iedereen, et cetera. Het is goed om hier een keuze in te maken.

Wanneer is een uitdaging mogelijk?

- Moet er aan alle punten worden voldaan?

- Er staat ‘Er is sprake van betrokkenheid van de samenleving of steun onder direct belanghebbenden’: kunnen we dat smart maken? Wanneer is er dan sprake van steun?
- Wat is maatschappelijke waarde? Kunnen we dat meer uitleggen?
- Het initiatief schaadt geen andere mensen: wanneer is iets schadelijk? Kunnen we daar duidelijker over zijn?
- ‘De kosten voor de gemeente zijn niet hoger dan de huidige uitvoering’: gaat het alleen om kosten of ook om meerwaarde. De kosten kunnen niet alleen de drijfveer zijn.
- ‘De initiatiefnemers beschikken over een passende rechtsvorm’: en particulieren dan? Waarom staat dit er? Twee groepen hebben deze vraag.

Leren en ontwikkelen

- ‘De ervaringen worden gebruikt om het beleid, de uitvoering en de ondersteuning verder te verbeteren’: van wie?
- Deel ervaringen van andere gemeenten voor ideeën en inspiratie.
- ‘Geaccepteerde uitdagingen worden in principe geëvalueerd’: in principe weglaten.
- De aanpak voelt logisch en fair, maar graag een paar (motiverende) voorbeelden geven.

Algemeen

- Is het uitdaagrecht een vorm van overheidsparticipatie?
- Graag onderscheid maken tussen korte en lange termijn.

Bijlage 3: resultaten ronde 3

Deze bijlage bevat de letterlijke opmerkingen die deelnemers hebben genoteerd tijdens ronde 3, waarin zij hebben gereageerd op de vier stappen van de Bernhezer participatiemethodiek. In deze ronde gingen de groepen in op wat inwoners belangrijk vinden bij het verkennen en opstellen van een plan van aanpak, het ontwerpen van participatie, de uitvoering en terugkoppeling, en het evalueren en leren. De input is ongewijzigd opgenomen, zodat helder blijft wat deelnemers precies hebben ingebracht. Deze bijlage vormt daarmee de inhoudelijke basis onder de samenvatting en conclusies in het hoofdverslag.

De opdracht

Herkennen jullie deze tips en zijn we daarin compleet?

De Bernhezer participatiemethodiek biedt één herkenbare en toegankelijke werkwijze voor het organiseren van participatie. De methodiek helpt medewerkers en bestuurders om bewuste keuzes te maken over het doel van participatie, wie betrokken worden en welke ruimte er is voor invloed. De werkwijze bestaat uit vier stappen:

1. Verkennen en plan van aanpak
2. Participatieontwerp
3. Realisatie en terugkoppeling
4. Evalueren en leren

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 1 – Verkennen en plan van aanpak

- Vroeg betrekken met duidelijke kaders: inwoners willen weten waar hun inbreng verschil maakt.
- Heldere en begrijpelijke uitleg over het vraagstuk.
- Laagdrempelige manieren om eerste ideeën of zorgen te delen.
- Actief en divers bereik, niet alleen de vaste gezichten.

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 2 – Participatieontwerp

- Maatwerk in vorm en aanpak, passend bij onderwerp en doelgroep.
- Meerdere manieren om mee te doen: dialoog én laagdrempelige vormen.
- Duidelijkheid over het niveau van invloed per fase.
- Toegankelijke communicatie voor iedereen.

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 3 – Realisatie en terugkoppeling

- Ruimte voor echte dialoog met de juiste mensen.
- Transparante terugkoppeling: wat is ingebracht en wat is ermee gedaan?
- Respectvolle omgang en gelijke kansen voor alle stemmen.
- Evenwichtige inbreng, niet alleen de luidste stemmen.

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 4 – Evalueren en leren

- Uitleg over gemaakte afwegingen en keuzes.
- Actief vragen naar ervaringen voor verbetering.
- Bereikbaarheid voor vragen of nieuwe ideeën na afloop.

De resultaten

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 1 – Verkennen en plan van aanpak

- Toevoegen: verkenning samendoen met de omgeving.
- Er staat ‘actief en divers bereik, niet alleen vast gezichten’: ja, maar hoe?
- Toevoegen: kennis delen: deel de bestaande kennis over het onderwerp.

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 2 – Participatieontwerp

- Toevoegen: rollen duidelijk specificeren.
- ‘Toegankelijke communicatie voor iedereen’: is een open deur

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 3 – Realisatie en terugkoppeling

- Toevoegen: onafhankelijke experts zijn (soms) ook welkom.
- Er staat ‘evenwichtige inbreng, niet alleen de luidste stemmen’: ja, maar hoe?
- Hoe kom je tot een evenwichtige afweging?

Wat inwoners belangrijk vinden voor stap 4 – Evalueren en leren

- Toevoegen: inwoners actief de evaluatie toesturen beschikbaar maken.
- ‘Ruimte voor echte dialoog met de juiste mensen’: geldt voor elke stap.

Algemeen

- Hoe voorkom je dat inwoners niet denken dat participatie hetzelfde is als je zin krijgen?
- Wat gebeurt er in de praktijk?
- Mooi op papier, en nu de praktijk: wie gaat dat controleren?
- Er is geen plan-do-check-act cyclus ingericht om stap 1 te verbeteren. Hoe gaat het volgende project nog beter? Dit moet je borgen.
- Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het participatiebeleid?
- Waar moet ik terecht voor mijn vragen.